

Overdenking zondag 10 februari 2019

De Schutse, Uithoorn

ds. Caro Houtkoop

Bijbellezingen: Ester 4 – Lucas 5:1-11

Ze is begin 20 en heeft net haar opleiding tot verzorgende afgerond. Met vlag en wimpel en een kus van alle bewoners want ze is niet alleen kundig maar ook een schat. We willen haar graag hebben en zij wil graag bij ons blijven werken. Maar het loopt anders. Haar vader wordt ernstig ziek en zij kiest ervoor om hem thuis te verzorgen. Nou ja, kiest .... “Heb je een keuze dan”, vraagt ze mij “als je de enige familie bent die hij heeft?” Ik schrik als ze dat zegt en ze vertelt dat haar moeder stierf toen ze twaalf was. Hoe is het mogelijk dat iemand zo veel te verduren krijgt. Wat is de kans dat je twee keer door zo’n noodlot getroffen wordt? “Het moest zo zijn, denk ik”, zegt ze tegen me. “Dat ik dit beroep heb gekozen en net klaar ben met mijn school ... dat kan toch geen toeval zijn?”

Gemeente,

“Het moest zo zijn.” Ik hoor dat regelmatig, sterker nog, ik hoor dat steeds vaker. En waar ik me over verbaas, ik hoor het juist van mensen die, naar eigen zeggen, niet echt iets hebben met geloof of daar in elk geval niet in opgevoed zijn. Mensen zeggen dat meestal niet zomaar tegen me. Ze zeggen erbij dat ik dat (als dominee) toch ook wel zo zal voelen. Met andere woorden: ze verwachten een bevestiging van mij. De bevestiging dat wat we meemaken in ons leven geen toeval is, dat het ergens toe dient, dat het zin heeft en misschien wel deel uitmaakt van een groter plan...

“Volgens hersenwetenschapper en psycholoog Michiel van Elk”, lees ik in de Flow, “kunnen we ons moeilijk neerleggen bij de verklaring dat iets gewoon toeval is. Mensen houden niet van de grillige wereld van het toeval, maar zijn altijd op zoek naar betekenisvolle verbanden. Wie verbanden kan leggen, heeft meer grip op de chaos om zich heen en vergroot zijn overlevingskansen”. Ok, dus het zit in onze genen. Daar komt het dus vandaan. Het is geen aangeboren geloof in een hogere macht maar gewoon een overlevingsstrategie.

Even verderop in het artikel wordt een statisticus aangehaald die een boek heeft geschreven over toeval. “Buitengewoon zeldzame gebeurtenissen zijn vaak allesbehalve zeldzaam. Integendeel, ze zijn heel alledaags. We leven met 7.5 miljard mensen op deze planeet, er gebeuren zoveel dingen tegelijkertijd dat het wel heel raar zou zijn als daar geen vreemde samenloop van omstandigheden tussen zou zitten”. Begrijp ik het nu goed dat hij zegt dat er, statistisch gesproken, helemaal geen toeval bestaat?

Ik leg het tijdschrift weg om me te gaan voorbereiden op de preek van vanmorgen. Esther. Wacht even, heb ik niet ergens een boek over Esther staan? Gekregen toen ik afscheid nam van de gemeente in Hillegom. Nooit gelezen. Hoe zag het er ook al weer uit? Hoe heette het toch? O ja, hier is het. “IK die verborgen ben” ... Op de achterflap lees ik iets over de

schrijver. Friedrich Weinreb, hoogleraar economie en statistiek. Dat is toevallig, denk ik. Ook een statisticus.

Weinreb. Hij blijkt meer dan dat. Een joodse man, geboren in 1910, met een omstrede oorlogsverleden. Via Google vind ik allerlei artikelen die over dat verleden gaan. Weinig vind ik over zijn werk. Zijn boeken, die niet over economie of statistiek handelen maar over de Bijbel en de joodse mystiek. "In de naam verschuilt zich wie men ten diepste is", zegt Weinreb. En dit is de betekenis van Esther: Ik die verborgen ben....

Het is vanmorgen niet de eerste keer dat u zich over het boek Esther buigt. U hebt al gehoord dat de Eeuwige, G'd, de grote afwezige is in dit verhaal. Nergens wordt Zijn naam genoemd. Nergens wordt aan Hem gerefereerd.

En nooit horen we dat ook maar iemand in het boek Esther zich tot Hem richt. De Eeuwige lijkt niets met deze geschiedenis te maken te hebben. Lijkt, zegt Weinreb, want vergeet niet hoe het boek heet. Esther. Dat kan ook betekenen: IK zal mij verbergen. Zoals de Eeuwige in het boek Deuteronomium over zichzelf zegt. Als het einde der tijden daar is, dan zal ik Mij verbergen ... Met andere woorden: geeft de naam van het boek Esther niet al aan dat het hier gaat om de meest ingewikkelde, de meest pijnlijke ervaring in ons leven: waar is G'd? Waarom blijft Hij verborgen? En wat heeft Hij te maken met hetgeen ons overkomt?

Een joodse vrouw, al heel jong wees geworden, opgevoed door haar oom Mordechai, wordt koningin aan het Perzische hof. Of het echt voor haar een sprookje uit duizend en één nacht is, valt te betwijfelen. Misschien heeft ze alles wat haar hartje begeert, ze kan in elk geval niet zijn wie ze is. Angstvallig moet ze haar achtergrond verborgen houden. Zelfs haar naam, Hadassa, mag ze niet meer gebruiken. Daarmee moet ze haar identiteit eigenlijk ontkennen. En dat geeft spanning. Die spanning merk je ook in het hoofdstuk dat we vandaag hebben gelezen. Als haar oom zich in zak en as en met gescheurde kleren in de buurt van het paleis vertoont, wordt Esther onmiddellijk enorm ongerust. Ze weet niet hoe snel ze haar oom een normaal pak aan kan laten trekken want stel je voor, men mocht eens gaan denken dat... Wat? Dat staat er niet en is daarmee veelzeggend. Als je iets te verbergen hebt, ben je altijd op je hoede. Mordechai laat zich niet de mond snoeren. Er is iets aan de hand en Esther kan niet doen of ze daar niets mee te maken heeft. Dat mag niet. Ze heeft geen keus: jij bent de enige die ons nu kan helpen. Wie weet is het wel juist hier om dat jij koningin bent geworden ... Dat kan toch geen toeval zijn?

Die Mordechai durft wel: eerst moet Hadassa Esther worden, haar wortels verloochenen en zich in haar eentje onder vreemden zien te redden. Nu moet ze zich opeens met haar wortels verbinden. Niet een beetje maar op leven en dood. En dan die laatste zin: "misschien ben je daarom wel op die positie gekomen" ... Als iemand zoiets zegt, dan voel je je haast gedwongen. Het is bijna chantage. "Het moet zo zijn. Speel je rol in het grote plan, je hebt geen keus." Valt het u ook op dat Mordechai hier de naam van de Eeuwige niet gebruikt. Als hij nou ergens G'ds Naam had kunnen laten vallen, dan toch hier. Durft hij dat niet aan?

Weet u, ik denk van niet. Dat durft Mordechai niet. Want als de God van Israël iets duidelijk heeft geopenbaard is dat Hij mensen niet als marionetten gebruikt. Hij laat mensen juist wel de keus. Wil je Mij meehelpen deze aarde tot een goede aarde te maken? Wil je je broeders hoeder zijn? Wil je mensen uit de zee vissen als ze koppie onder dreigen te gaan?

Weinreb schrijft: “vanuit statistisch oogpunt kan de mens onverwacht handelen. Daarin lijkt de mens op de Eeuwige Zelf. Zij kan iets doen, niet omdat zij er zelf wijzer van wordt maar omdat iets in haar, haar drijft om het goede te doen ...” Dat is wat we bij Esther zien. Ze maakt hier haar eigen keuze. “Kom ik om, dan kom ik om.” Dat is geen loze kreet maar geeft aan wat er op het spel staat. Als er een beroep op haar wordt gedaan, doet zij uiteindelijk twee dingen. Ze vraagt de Joodse gemeenschap om drie dagen (met haar) te vasten. Misschien omdat een mens nooit op zichzelf kan staan en altijd anderen nodig heeft om te worden wie hij/zij wil zijn. En ze gaat zelf drie dagen en nachten vasten. Alleen vasten staat er. Niet, zoals meestal, vasten en bidden. Nee, er wordt niet gebeden. Het vasten is hier helemaal gericht op “zelfonderzoek”. Wie ben ik en wie wil ik zijn? Wil ik mijn ware zelf verborgen houden of mag ik aan het licht komen? Na drie dagen ... staat ze op en doet het onverwachte, dat wat tegen de wet en de gebruiken ingaat. Ze gaat ongevraagd naar de koning ... Kome wat komt.

Wat er van komt, weten we niet. Want wat er van komt is iets anders dan hoe het verhaal afloopt. We weten niet wat de gevolgen zijn van ons handelen. Wij hebben dat overzicht niet en hebben geen zicht op het grotere plan. We weten alleen dat De Eeuwige, geprezen zij Zijn Naam, ons roept om met Hem en in Zijn Naam goed te zijn, liefde te doen, recht te zoeken, te zorgen voor je zieke vader of moeder of voor wie er maar op jouw pad komt. Waar mensen dat doen, openbaart mijn Vader zich, zegt Jezus.

Petrus schrikt van die woorden. Wie ben ik dat ik de Eeuwige zou representeren? Armetierig, angstig mensenkind dat ik ben. Ik voel me vaak zo ver weg van G'd, ik kan maar nauwelijks mijn eigen hoofd boven water houden. Moet ik, vraag je van mij dat ik een visser van mensen word? Ja, zegt Jezus, dat mág zo zijn. En Hij die verborgen is, gaat met je mee!